

UZASADNIENIE

Zgodnie z art. 18 ust. 1 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2026 r. poz. 13, z późn.zm), zwanej dalej ustawą, dla rezerwatu przyrody sporządza się i realizuje plan ochrony. Plan ten ustanawia, na okres 20 lat, regionalny dyrektor ochrony środowiska, w drodze zarządzenia, w terminie 5 lat od dnia uznania obszaru za rezerwat przyrody (art. 18. ust. 2, art. 19 ust. 1 pkt 2, art. 20 ust.1 ustawy). Plan ochrony dla rezerwatu przyrody zawiera:

1. cele ochrony przyrody oraz wskazanie przyrodniczych i społecznych uwarunkowań ich realizacji;
2. identyfikację oraz określenie sposobów eliminacji lub ograniczenia istniejących i potencjalnych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych oraz ich skutków;
3. wskazanie obszarów ochrony ścisłej, czynnej i krajobrazowej;
4. określenie działań ochronnych na obszarach ochrony ścisłej, czynnej i krajobrazowej, z podaniem rodzaju, zakresu i lokalizacji tych działań;
5. wskazanie obszarów i miejsc udostępnianych dla celów naukowych, edukacyjnych, turystycznych, rekreacyjnych, sportowych, amatorskiego połowu ryb i rybactwa oraz określenie sposobów ich udostępnienia;
6. wskazanie miejsc, w których może być prowadzona działalność wytwórcza, handlowa i rolnicza;
7. wskazanie wymagań ochrony przyrody koniecznych do uwzględnienia w ustaleniach planów ogólnych gmin, miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, planów zagospodarowania przestrzennego województw oraz planów zagospodarowania przestrzennego morskich wód wewnętrznych, morza terytorialnego i wyłącznej strefy ekonomicznej dotyczących eliminacji lub ograniczenia zagrożeń wewnętrznych lub zewnętrznych (art. 20 ust. 3 ustawy).

Jednocześnie plany ochrony dla parku narodowego, rezerwatu przyrody lub parku krajobrazowego w części pokrywającej się z obszarem Natura 2000 powinny uwzględniać zakres planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000, o którym mowa w art. 28, albo zakres planu ochrony dla obszaru Natura 2000, o którym mowa w art. 29 (art. 20 ust. 5 ustawy).

Ponadto w planie ochrony rezerwatu można wyznaczyć obszary i miejsca, w granicach których nie obowiązują zakazy w zakresie polowania (art. 15 ust. 1 pkt 4 ustawy), połowu ryb i innych organizmów wodnych (art. 15 ust. 1 pkt 14 ustawy) oraz wprowadzania psów (art. 15 ust. 1 pkt 16 ustawy), a także prowadzenia działalności wytwórczej, handlowej i rolniczej (art. 15 ust. 1 pkt 11 ustawy).

Tryb sporządzania projektu planu ochrony i zakres prac na potrzeby sporządzania projektu planu ochrony określa rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 12 maja 2005 r. w sprawie sporządzania projektu planu ochrony dla parku narodowego, rezerwatu przyrody i parku krajobrazowego, dokonywania zmian w tym planie oraz ochrony zasobów, tworów i składników przyrody (Dz. U. Nr 94, poz. 794), zwanego dalej rozporządzeniem.

Sporządzający projekt planu, zgodnie z art. 19 ust. 1a ustawy, zapewnia możliwość udziału społeczeństwa, na zasadach i w trybie określonych w ustawie z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska i o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2026 r. poz. 670) w postępowaniu, którego przedmiotem jest sporządzenie projektu.

Nadto zasady udziału niektórych grup społecznych w tworzeniu planu normuje ww. rozporządzenie. Zgodnie z § 3 rozporządzenia informację o przystąpieniu do sporządzenia projektu planu sporządzający projekt planu ogłasza w prasie lokalnej, umieszcza na tablicy ogłoszeń w siedzibie sporządzającego projekt planu i na jego stronie internetowej oraz przesyła do właściwych miejscowo organów samorządu terytorialnego, jednostek zarządzających lasami Skarbu Państwa, podmiotów wykonujących prawa właścicielskie w stosunku do wód publicznych stanowiących własność Skarbu Państwa i organów administracji morskiej oraz organizacji pozarządowych zainteresowanych ochroną przyrody,

których obszary działania obejmują obszar objęty projektem planu. Ponadto sporządzający projekt planu zapewnia zainteresowanym osobom i podmiotom możliwość zapoznawania się z wynikami prac na potrzeby sporządzenia projektu planu i z projektem planu oraz możliwość zgłaszania do nich wniosków i uwag, a informację o sposobie zapewnienia tej możliwości oraz o sposobie, w jaki nastąpi ustosunkowanie się do zgłoszonych wniosków i uwag, sporządzający projekt planu zamieszcza w informacji, o której mowa w § 3 rozporządzenia (§ 6 rozporządzenia).

Projekty planów ochrony tworzonych dla form ochrony przyrody zamieszcza się także w publicznie dostępnych wykazach (art. 21 ust. 2 pkt 24a ustawy o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska i o ocenach oddziaływania na środowisko - Dz. U. z 2026 r. poz. 670).

Projekt planu ochrony wymaga zaopiniowania przez właściwe miejscowo rady gmin (art. 19 ust. 2 ustawy) i regionalną radę ochrony przyrody (art. 97 ust. 3 pkt 2 ustawy); wymaga także uzgodnienia z wojewodą (art. 59 ust. 2 ustawy z dnia 23 stycznia 2009 r. o wojewodzie i administracji rządowej w województwie - Dz. U. z 2025 r. poz. 428).

Rezerwat przyrody „Gogolińskie Gniewosze” o powierzchni 28,18 ha utworzony został na podstawie zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Opolu z dnia 4 stycznia 2023 r. (Dz. Urz. Woj. Op. poz. 105) w celu zachowania licznej populacji gniewosza plamistego *Coronella austriaca* z siedliskiem gatunku. Z dostępnych danych literaturowych wynika, że populacja gniewosza występująca na tym stanowisku, jest jedną z najlepiej udokumentowanych obecnie na terenie województwa opolskiego oraz jedną z najliczniejszych rozpoznanych populacji tego gatunku w Polsce (Kolanek i in. 2019 r.). Oprócz gniewosza występują tutaj również rzadkie i chronione gatunki płazów, owadów, a także bogaty świat grzybów i roślin kserotermicznych.

Cały obszar rezerwatu przyrody zdominowany jest przez bór mieszany świeży (zajmujący ok. 12,4 ha), las świeży (ok. 8,1 ha) oraz las mieszany świeży (ok. 6,4 ha). Drzewostan został tutaj wprowadzony sztucznie po zakończeniu działalności kopalni wapienia na tym obszarze. Obecnie fragment lasu składa się z mozaiki różnych ekosystemów, tj. wodnego (duży zbiornik wodny w części środkowej ww. rezerwatu oraz dwa mniejsze zbiorniki śródleśne) oraz wielu terenów otwartych, głównie śródleśnych polan ze zbiorowiskiem traworośli. W runie leśnym, występuje rumosz skalny, a miejscami większe i mniejsze wychodnie skalne, które są doskonałymi miejscem zimowania gniewosza. W okresie wiosenno-letnim polany śródleśne wykorzystywane są przez gniewosze do termoregulacji. Prześwietlony, umiarkowanie zwarty i przerywany drzewostan, zapewnia im dogodne warunki bytowania (przy wysokich temperaturach osobniki spotykane są również w miejscach ocienionych i chłodniejszych, często zajmując ekoton lasu lub pobocze dróg leśnych). Rumosz skalny, który jest jednym z ważniejszych czynników biotopu gniewosza plamistego, warunkuje parametry siedliska odpowiednie dla wzrostu jego populacji w tym miejscu. Obecnie liczebność populacji w granicach rezerwatu szacowana jest na 150 osobników. W trakcie badań odnotowano ciężarne samice i osobniki młode, co świadczy o dobrym, stabilnym stanie populacji, z możliwością wzrostu jej liczebności w przyszłości. Obszar ww. rezerwatu jest dobrym miejscem do żerowania dla tego gatunku. Przenikające się ekosystemy zapewniają bowiem bogactwo bazy żywieniowej dla tak licznej populacji. Każda destabilizacja tego ekosystemu może nieść negatywne konsekwencje dla istniejącej populacji gniewosza.

Wskazując przyrodnicze i społeczne uwarunkowania realizacji celu ochrony zwrócono w szczególności uwagę na bliskie sąsiedztwo kopalni odkrywkowej wapienia i miejscowości Kamionek, co nie pozostaje bez wpływu na stopień antropopresji, w tym związanej z ruchem turystyczno-rekreacyjnym, wykorzystaniem terenu przez quady i crossy, a co z tym się wiąże również pojawem gatunków inwazyjnych i niepożądanych na siedlisku gniewosza plamistego. Przyrodniczym uwarunkowaniem zachowania populacji tego gatunku w rezerwacie są przede wszystkim dostępność siedlisk dogodnych dla gniewosza (polany śródleśne, zbiorniki wodne, rumosz poeksploatacyjny wapienia).

W ramach prowadzonych prac, na terenie rezerwatu zidentyfikowano następujące zagrożenia:

- 1) niekorzystne zmiany w siedlisku gniewosza plamistego (zagrożenie istniejące wewnętrzne): sukcesja wtórna polan powodująca zmniejszanie się powierzchni dostępnych do wygrzewania dla gniewosza, zacinienie miejsc, w których żerują gniewosze przez zwarte zbiorowiska leśne, zanieczyszczenie i eutrofizacja zbiorników wodnych, skutkujące pogorszeniem jakości miejsc bytowania gniewosza plamistego, obecność gatunków inwazyjnych wpływających na parametry całego siedliska gniewosza, m.in. nawłóć kanadyjska,
- 2) zmniejszanie się liczebności populacji gniewosza (zagrożenie potencjalne wewnętrzne),
- 3) niekontrolowana antropopresja (zagrożenia istniejące zewnętrzne).

Nie stwierdzono natomiast zagrożeń potencjalnych zewnętrznych (załącznik nr 1 do niniejszego zarządzenia).

Eliminacja lub ograniczenie istniejących i potencjalnych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych oraz ich skutków odbywać się będzie w sposób określony w załączniku nr 1 do niniejszego zarządzenia, tj. poprzez:

- 1) utrzymywanie polan śródleśnych, fragmentów zadrzewionych i leśnych oraz zbiorników wodnych, zwalczanie roślin inwazyjnych i ekspansywnych,
- 2) monitorowanie: przekształceń siedliska, stanu populacji gniewosza plamistego i stopnia antropopresji.

Do istotnych działań ochronnych (ochrona czynna) zidentyfikowanych jako niezbędne dla zachowania przedmiotowej populacji gniewosza plamistego należą przede wszystkim:

- wykaszanie zbiorowisk traworośli i usuwanie pojedynczych krzewów z polan śródleśnych, czyszczenie zbiorników wodnych. Wskazano przy tym, że koszenie powinno być stosunkowo wysokie (powyżej 20 cm od gruntu) i tylko na powierzchni nie większej niż 30% w danym sezonie. Taki sposób postępowania wpłynie pozytywnie na wzbogacenie siedliska gniewosza plamistego poprzez różnicowanie wysokości traworośli w danym roku oraz dodatkowo pozwoli na wysiew roślin łąkowych i kserotermicznych na danej polanie. W przypadku koszenia istotna jest również pora roku oraz godzina koszenia. Przy słonecznej pogodzie szczególnie w okresie letnim, gniewosze wygrzewają się o poranku i wieczorem. Dlatego koszenie polan śródleśnych w lecie zaleca się w godzinach południowych (11:00-15:00), minimalizując tym samym wpływ na potencjalnie wygrzewające się gniewosze. Jednak przy częściowym zachmurzeniu lub przelotnych opadach, węże mogą przebywać na bardzo odsłoniętych miejscach. Związek pomiędzy pogodą, temperaturą i godziną wynika z biologii tego gatunku. Zwrócono również uwagę na konieczność pozostawiania usuwanych konarów, gałęzi i stert krzewów do tworzenia wtórnych kryjówek dla węży (pniakowiska i gałęziowiska) w pobliżu miejsc prowadzenia działań, w ramach wzbogacania siedliska;
- usuwanie lub wykaszanie roślin inwazyjnych, w szczególności nawłoci kanadyjskiej – według potrzeb.

Szczegółowy sposób wykonania poszczególnych działań został określony w załączniku nr 2 do niniejszego zarządzenia.

Mając na uwadze zakres zaplanowanych działań ochronnych, cały obszar rezerwatu wskazano jako obszar ochrony czynnej. W niniejszym zarządzeniu nie wskazano obszarów objętych ochroną ścisłą i krajobrazową. W związku z powyższym w zarządzeniu określono tylko zadania ochronne na terenach objętych ochroną czynną.

Ze względu na przedmiot ochrony i zidentyfikowane zagrożenia, niniejszy akt prawa miejscowego nie wskazuje miejsc, w których może być prowadzona działalność wytwórcza, handlowa i rolnicza (art. 20 ust. 3 pkt 6 oraz art. 15 ust. 1 pkt 11 ustawy); w planie nie wyznaczono również obszarów i miejsc dopuszczających prowadzenie polowań oraz obszarów i miejsc, w których dopuszcza się wprowadzanie psów (art. 15 ust. 1 pkt 4 i pkt 16 ustawy). Ze względu na brak cieków i zbiorników wodnych, nie wskazuje się obszarów i miejsc udostępnionych dla celów amatorskiego połowu ryb i rybactwa oraz połowu ryb i innych organizmów wodnych (art. 20 ust. 3 pkt 5 oraz art. 15 ust. 1 pkt 14 ustawy). Nie

określa się również miejsc i obszarów udostępnionych do celów naukowych (art. 20 ust. 3 pkt 5 ustawy), pozostawiając możliwość zwolnienia z obowiązujących w rezerwacie zakazów, uzasadnionego prowadzeniem badań naukowych, do rozpatrzenia przez regionalnego dyrektora ochrony środowiska w ramach postępowania administracyjnego zakończonego wydaniem decyzji na podstawie art. 15 ust. 5 ustawy o ochronie przyrody. Uzyskanie indywidualnej zgody na prowadzenie ww. czynności gwarantuje z jednej strony nadzór nad ich rodzajem i metodyką, zabezpieczając z drugiej strony rezerwat przed ewentualnym negatywnym oddziaływaniem realizowanych prac badawczych.

W planie ochrony nie wskazano również obszarów i miejsc, w tym szlaków, udostępnionych do celów rekreacyjnych i sportowych (art. 20 ust. 3 pkt 5 ustawy). Jest to zgodne ze stanowiskiem Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska (pismo nr DOP-OC.600.256.2013.HS.3 z 24.10.2013r.), w którym wskazano, iż udostępnianie szlaków turystycznych oraz ścieżek edukacyjnych nie powinno mieć miejsca w planie ochrony, lecz odbywać się na podstawie zapisów art. 15 ust. 1 pkt 15 oraz ust. 5 ustawy.

W treści niniejszego aktu odstąpiono od wskazania ustaleń do Planu Ogólnego Gminy Gogolin oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego dla gminy Gogolin i do Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Opolskiego, dotyczących eliminacji lub ograniczenia zagrożeń wewnętrznych lub zewnętrznych. W wyniku prac nad dokumentem zidentyfikowano bowiem jedynie takie zagrożenia, dla ograniczenia których zastosowanie będą miały wprost ustalenia niniejszego aktu prawa miejscowego. Nadto, ze względu na położenie rezerwatu poza wodamiorskimi oraz poza wyłącznymi strefami ekonomicznymi, niniejszy dokument nie zawiera ustaleń do planów zagospodarowania przestrzennego ww. obszarów.

Zapewniając możliwość udziału społeczeństwa, na zasadach i w trybie określonym w ustawie z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2026 r. poz. 670), mając na uwadze § 3 rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 12 maja 2005 r. w sprawie sporządzania projektu planu ochrony dla parku narodowego, rezerwatu przyrody i parku krajobrazowego, dokonywania zmian w tym planie oraz ochrony zasobów, tworów i składników przyrody (Dz. U. Nr 94, poz. 794), w procesie przygotowania niniejszego zarządzenia, Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Opolu poinformował: o przystąpieniu do sporządzenia (opracowania) projektu planu ochrony i o jej przedmiocie; o możliwości zapoznania się z niezbędną dokumentacją sprawy, w tym z wynikami prac na potrzeby sporządzenia projektu planu i z projektem niniejszego zarządzenia; o miejscu i terminie, w którym będzie wyłożona do wglądu; o miejscu, sposobie i terminie wnoszenia uwag i wniosków do powyższego projektu; o organie właściwym do ich rozpatrzenia; o sposobie, w jakim nastąpi ustosunkowanie się do zgłoszonych wniosków i uwag.

Zawiadomienie zostało ogłoszone w sposób zwyczajowo przyjęty w siedzibie organu właściwego w sprawie (wywieszono na tablicy ogłoszeń w siedzibie RDOŚ w Opolu w dniach 07.07-28.07.2026r.), umieszczone na stronie BIP RDOŚ w Opolu 7 lipca 2026r., opublikowane w formie obwieszczenia w prasie o zasięgu regionalnym (wydanie Nowej Trybuny Opolskiej z 07.07.2026r.) oraz przesłane do właściwych miejscowo organów samorządu terytorialnego (Burmistrz Gogolina, Przewodniczący Rady Miejskiej w Gogolinie, Starosta Krapkowicki, Marszałek Województwa Opolskiego) i jednostek zarządzających lasami Skarbu Państwa (PGL LP Nadleśnictwo Strzelce Opolskie oraz RDLP w Katowicach) - 7 lipca 2026r. Ze względu na brak w granicach rezerwatu cieków, zawiadomienie nie zostało wystosowane do podmiotów wykonujących prawa właścicielskie w stosunku do wód publicznych stanowiących własność Skarbu Państwa i organów administracji morskiej. Poinformowano również, organizację pozarządową, tj. Towarzystwo Herpetologiczne Natrix (pismo z 9 lipca 2026r.), dysponującą wiedzą o populacji gniewosza plamistego na terenie przedmiotowego rezerwatu przyrody. Nie wykluczyło to możliwości wnoszenia przez inne organizacje pozarządowe uwag i wniosków do powyższego projektu w ramach postępowania prowadzonego w trybie ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu

informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2026 r. poz. 670).

Projekt został ujęty w publicznie dostępnym wykazie danych prowadzonym przez Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Opolu (system informacji o środowisko nr karty 513/2026).

W trakcie konsultacji społecznych wpłynęła jedna uwaga od Towarzystwa Herpetologicznego Natrix, z prośbą o ujęcie w załączniku nr 2 do zarządzenia, w punkcie 4, w kolumnie "*Zakres działań ochronnych w tym powierzchnia*" oprócz opisu sposobu wykaszania runi (ewentualnie: wykaszania traworośli) także zdania o usuwaniu pojedynczych krzewów z obszaru przedmiotowych polan (zgodnie z kolumną "*Rodzaj działań*"). Uwaga została uwzględniona i ujęta w treści niniejszego zarządzenia.

Projekt niniejszego zarządzenia został pozytywnie zaopiniowany przez członków Rady Miejskiej w Gogolinie (uchwała Rady Miejskiej w Gogolinie nr XXX/313/2026 z dnia 09.07.2026r.). Projekt był również przedmiotem obrad Regionalnej Rady Ochrony Przyrody w Opolu, która na posiedzeniu w dniu 10.07.2026r. pozytywnie zaopiniowała niniejsze zarządzenie.

Na podstawie art. 59 ust. 2 ustawy z dnia 23 stycznia 2009 r. o wojewodzie i administracji rządowej w województwie (Dz. U. z 2025 r. poz. 428) projekt przedmiotowego aktu prawa miejscowego został przekazany Wojewodzie Opolskiemu do uzgodnienia. Wojewoda uzgodnił projekt pismem z dnia 19 sierpnia 2026r. (Nr IN.III.710.10.2026.JM).

Realizacja działań ochronnych określonych w niniejszym zarządzeniu finansowana będzie ze środków budżetu państwa w części, której dysponentem jest sprawujący nadzór nad rezerwatem. Nie wyklucza to możliwości wykorzystania innych źródeł finansowania oraz możliwości realizowania działań ochronnych przez inne podmioty, za wiedzą i pod nadzorem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Opolu, ze środków finansowych tych podmiotów. Szacuje się, że koszt realizacji działań ochronnych zawartych w niniejszym planie, w okresie jego obowiązywania, może wynieść ok. 220 tysięcy złotych.

Krzysztof Kręciproch

Regionalny Dyrektor Ochrony
Środowiska w Opolu

/ – podpisany cyfrowo/